

dr hab. Krzysztof Widawski prof. AWF we Wrocławiu

Zakład Turystyki

Wydziału Wychowania Fizycznego i Sportu

Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Marty Kamel pt.

Turystyka jeździecka w Wielkopolsce, teoretyczno-empiryczna analiza wizerunku regionu jeździeckiego

I. Podstawa opracowania recenzji

Przedmiotem przedstawionej recenzji jest rozprawa doktorska przedłożona przez mgr Martę Kamel pt. „*Turystyka jeździecka w Wielkopolsce, teoretyczno-empiryczna analiza wizerunku regionu jeździeckiego*”, która została napisana pod kierunkiem prof. AWF dr hab. Marka Kazimierczaka.

II. Uwagi wstępne

Turystyka aktywna staje się coraz popularniejszą formą spędzania czasu wolnego. Człowiek współczesny posiadający więcej możliwości praktykowania turystyki niż jeszcze kilka dekad temu, szuka swojego miejsca także i tutaj. Chociaż niezmiennie króluje turystyka masowa, zwłaszcza propozycja zamknięta umownie w trzech „s”, o czym rokrocznie przekonują nas statystyki udostępniane przez Światową Organizację Turystyki, to jednak współczesny turysta szuka także innych form realizacji samego siebie. Świadczy o tym choćby wielość form turystyki. Jednym ze sposobów jest podejmowanie wysiłku fizycznego dla przyjemności. Nierzadko wymaga to odpowiednich kwalifikacji, doświadczenia w praktykowaniu konkretnych form. Zwykle idzie to w parze ze wzrostem świadomości potrzeby dbania o kondycję fizyczną. Jawi się ona jako konieczny warunek dobrego samopoczucia i to obu stron człowieka: zarówno tej fizycznej jak i tej duchowej. Ostatni zwłaszcza czas wyraźnie uzmysłowił wagę utrzymania organizmu w odpowiedniej kondycji: sprawny, aktywny organizm ma większe szanse także na froncie zmagania z kowidem – rzeczywistością, która towarzysząc nam od ponad roku, samymi statystykami przemawiającymi z mediów wskazuje

dość wyraźnie kierunek, w którym zmierzać będzie zapewne i turystyka – w kierunku zwiększenia aktywności fizycznej, postrzeganej także jako swoiste, turystyczne remedium na pandemię. W ten trend wpisuje się również turystyka jeździecka, której renesans jest wyraźnie zauważalny w ostatnich latach. Interesującym i kuszącym jest pytanie na ile, w jakim stopniu, konkretna forma turystyki, w tym przypadku jeździecka, może mieć wpływ na wizerunek regionu, a w konsekwencji na kierunek i intensywność jego rozwoju dla tej właśnie formy turystyki, a może i szerszej, na wizerunek regionu turystyczny ogólnie? To interesujące pytanie, z którym warto się zmierzyć dlatego nie dziwi wybór tematu dysertacji, z który podjęła Pani mgr Marta Kamel.

Rozprawa jest obszerna – składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych nienumerowanym wprowadzeniem i zwieńczona zakończeniem. Do pracy załączono wzór ankiety przeprowadzonej wśród uczestników wydarzenia związanego z turystyką jeździecką oraz wymagany raport z badania antyplagiatowego, wskazujący niski poziom podobieństwa, zaakceptowany przez Promotora. Do pracy załączono również, jak wynika ze stosownych spisów: 200 tabel, 45 rysunków, 57 fotografii oraz 13 wykresów. Część zasadnicza dysertacji to 390 stron wraz ze spisem treści i bibliografią. Kolejne 25 stron stanowią spisy i załączniki. Bibliografia obejmuje 277 pozycji literaturowych w tym 103 obcojęzyczne: 82 anglojęzycznych, 19 niemieckojęzycznych oraz po jednej pozycji w języku francuskim i holenderskim, ponadto 50 źródeł internetowych oraz 8 pozycji określonych jako dokumenty.

W części wstępnej, zatytułowanej przez Autorkę wprowadzeniem, zdefiniowano główny cel pracy: „Celem głównym pracy (empirycznym) jest określenie wizerunku wielkopolskiego regionu jeździeckiego ukształtowanego w świadomości odbiorców oferty jeździeckiej – turystów jeździeckich – poprzez czynniki kognitywne, afektywne i konatywne.” (str. 12).

Dla realizacji powyższego celu określono trzy kolejne cele szczegółowe. Dla potrzeb realizacji części empirycznej postawiono dodatkowo sześć pytań badawczych, z których wyprowadzono sześć hipotez badawczych. Wsparto to dwoma zadaniami badawczymi określonymi na str. 14. Dla realizacji celu poznawczego, który zdaniem Autorki jest niezbędny do realizacji części teoretycznej, sformułowano kolejnych pięć zadań badawczych (str. 13).

We wprowadzeniu Autorka określa też podstawowe metody badawcze, które zostały wykorzystane w rozprawie dzieląc je na dwie grupy, zależnie od tego, w której części pracy teoretycznej czy empirycznej, zostały zastosowane. Wskazano na metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, analizy porównawczej, sondażu diagnostycznego, obserwacji uczestniczącej

oraz analizy statystycznej z wykorzystaniem testu niezależności chi-kwadrat oraz współczynnika V Cramera. Szczegółowszy opis zarówno założeń badawczych, celów, pytań i hipotez badawczych jak i całej części poświęconej metodom badawczym zawarto po raz kolejny i rozwinięto w podrozdziałach 4.2.1 – 4.2.2 na stronach 231 – 242.

Konstrukcja pracy jest w zasadzie czytelna, a zagadnienia, z pewnymi wyjątkami, ujęte są w logicznej kolejności.

W części, którą można określić mianem wstępnej, obok wyżej wcześniej wspomnianego zdefiniowania celów i metod badawczych, uzasadniono wybór tematu wskazując na jego wagę i jednocześnie lukę, jaka istnieje w literaturze przedmiotu poświęconej badaniom nad wizerunkiem regionu jeździeckiego. Przy tej okazji wskazano na atrybuty takiego regionu i czynniki wpływające na jego wizerunek. Można się zastanowić, czy konieczne było wprowadzenie tych pojęć już w tym miejscu, tym bardziej że pojawiają się one w szerszej formie w kolejnych rozdziałach rozprawy. Całość tej części zamyka prezentacja teoretycznych ram i struktury pracy. Przy tej okazji Autorka po raz pierwszy łączy turystykę sportową z turystyką jeździecką oraz turystyką wydarzeń.

W kolejnym rozdziale, pierwszym zasadniczej części pracy, skoncentrowano się na „podstawach teoretycznych i pojęciowych turystyki jeździeckiej”. Jest to obszerny rozdział (71 stron), w którym podjęto wiele różnorodnych wątków, dla których spoiwem jest uprawianie jeździectwa jako formy turystyki. W pierwszej części tego rozdziału wskazano na różnice pomiędzy turystyką jeździecką i konną, dokonując dość skrupulatnego przeglądu definicji proponowanych w literaturze przedmiotu. Efektem końcowym jest zaproponowana definicja autorska, wyznaczająca granice pojęcia i stanowiąca podstawę do dalszych rozważań. Jest ona wstępem do prezentacji stanu badań nad tą formą turystyki. Kolejnym krokiem jest zaproponowanie modelu turystyki jeździeckiej, który stał się pretekstem do szczegółowszej prezentacji elementów z nią związanych. Dość krótko, choć wielowątkowo scharakteryzowano turystów jeździeckich przez pryzmat różnych form tej turystyki czy też główne motywy podejmowania tego rodzaju aktywności. Ponad połowa objętości rozdziału poświęcona została analizie wzajemnych relacji pomiędzy turystyką jeździecką a innymi formami turystyki. Autorka zdecydowała się na wskazanie relacji z turystyką sportową, kulturową oraz pozostałymi wybranymi formami jak: turystyka aktywna, kwalifikowana, turystyka na obszarach wiejskich w końcu agroturystyka. Zdecydowanie najwięcej miejsca poświęcono pierwszej z form – sportowej, w przypadku zaś ostatnich czterech jedynie zarysowano takie powiązania.

Rozdział drugi w całości został poświęcony rozważaniom nad regionem jeździeckim. Podzielony został na dwie zasadnicze części. Pierwsza z nich, krótsza, odnosi się do teoretycznej strony zagadnienia. Definicję regionu jeździeckiego wyprowadzono z definicji regionu turystycznego jako takiego wskazując na jego cechy. Część druga poświęcona została wybranym regionom jeździeckim w Polsce, główny nacisk kładąc, co nie dziwi, na region wielkopolski jako obszar rozważań nad wizerunkiem regionu jeździeckiego. Zaprezentowany został kompleksowo przedstawiając uwarunkowania bardziej historyczne niż kulturowe jeździectwa, ponadto przyrodnicze w końcu prawne, w każdym z elementów odnosząc się do obszaru województwa wielkopolskiego. Pozostałe, wybrane regiony jeździeckie zaprezentowano w formie raczej skróconej. Całość tej części zamyka krótkie zestawienie atrybutów regionu, które prowadzi do dość ogólnych wniosków, w świetle których region wielkopolski, uwzględniając trzy wybrane atrybuty, ma największy potencjał.

Rozdział trzeci poświęcony został wizerunkowi regionu jeździeckiego. Podstawą do jego określenia są rozważania nad definicją pojęcia jak i prezentacja stanu badań nad zjawiskiem wyprowadzonego z literatury przedmiotu. Po określeniu typów wizerunku, wskazaniu jego znaczenia dla funkcjonowania między innymi miast, regionów pochyłono się nad definicją wizerunku regionu jeździeckiego, wywodząc ją z modelu teoretycznego wizerunku. Wskazano także na rolę wybranych instytucji w kreowaniu wizerunku regionu kładąc nacisk na władze samorządowe.

Ostatni z czterech rozdziałów jest zasadniczym rozdziałem badawczym. Tutaj zamieszczono kompleksową analizę empiryczną wizerunku Wielkopolski jako regionu jeździeckiego. Punktem wyjścia było przedstawienie potencjału jeździeckiego wyrażonego w liczbie stajni, stadnin, ośrodków i klubów jeździeckich, gospodarstw agroturystycznych ze stosowną ofertą, szlakach konnych, ośrodkach hipoterapii, w końcu wydarzeniach jeździeckich. Kolejnym krokiem była kompleksowa analiza wizerunku wielkopolskiego regionu jeździeckiego w oparciu o przeprowadzone badania. Wstęp stanowią wcześniej już wspomniane podrozdziały rozdziału 4.2, w których szczegółowo omówiono raz jeszcze cele, zadania badawcze, hipotezy, wykorzystane metody (w tym te, z których skorzystano już we wcześniejszych rozdziałach dysertacji), zaprezentowano narzędzie badań oraz kryteria doboru próby badawczej wraz z jej społeczno-demograficzną charakterystyką. Efektem było uzyskanie profilu turysty jeździeckiego odwiedzającego Wielkopolskę. W następnej kolejności przeanalizowano postrzeganie regionu wśród badanej grupy respondentów. Ostatnią częścią badawczą tego najobszerniejszego rozdziału (182 strony) było sprawdzenie sześciu postawionych na początku

hipotez badawczych weryfikując istnienie zależności pomiędzy elementami składającymi się na wizerunek regionu, a założeniami wyrażonymi w hipotezach. Podrozdział 4.2.6 to syntetyczna i przejrzysta prezentacja wniosków wynikających z przeprowadzonych przez Autorkę badań w formie krótkich odpowiedzi na sześć pytań badawczych.

Całość rozprawy zamyka ostatni, nienumerowany rozdział – Zakończenie, w którym dokonano podsumowania działań, wskazanie ich celu aplikacyjnego i dalszych kierunków badań nad regionem jezdzieckim.

III. Ocena wyników pracy – uwagi ogólne

Autorka uzasadniła wybór tematu i, uwzględniając jej znajomość tematyki, jego specyfiki, regionu, który był analizowany. Z tej perspektywy wybór wydaje się trafny. Rozprawa reprezentuje walory poznawcze badanej problematyki i posiada także pewien walor aplikacyjny.

Do najważniejszych osiągnięć ocenianej rozprawy doktorskiej, które zdecydowanie podnoszą jej wartość merytoryczną, zaliczyć należy:

- szczegółowość i jednocześnie kompleksowość podejścia do wielu zagadnień związanych z turystyką jezdziecką. Podjęto wyzwanie jakim z pewnością była, zakończona sukcesem, próba uporządkowania pojęć związanych z turystyką jezdziecką. Całość podsumowuje autorska propozycja definicji turystyki jezdzieckiej, której zakres nie ogranicza się jedynie do potrzeb związanych z rozprawą, posiada więc charakter uniwersalny. Podobnie jest w przypadku zaproponowanego modelu funkcjonowania turystyki jezdzieckiej w przestrzeni turystycznej, stworzonego w oparciu o analizę literatury przedmiotu. Ostatnią z autorskich propozycji, powstałych na bazie literatury jest definicja wizerunku regionu jezdzieckiego, która jest efektem bardzo dobrej znajomości stanu badań nad wizerunkiem;
- weryfikację w oparciu o obiektywne współczynniki, założonych celów dotyczących różnych aspektów wizerunku regionu jezdzieckiego na przykładzie Wielkopolski;
- określenie, w oparciu o przeprowadzone badania, profilu turysty jezdzieckiego;
- ważnym elementem rozprawy jest idea, wprowadzona w życie, porównania potencjału turystycznego, a precyzyjniej jezdzieckiego, wielkopolskiego regionu jezdzieckiego, którego wizerunek został poddany szczegółowej analizie, z czterema innymi regionami jezdzieckimi, co daje szerszy kontekst pozwalający na bardziej obiektywną ocenę potencjału jakim dysponuje Wielkopolska;

- wielość i różnorodność czynników, które Autorka zdecydowała się przeanalizować, aby uzyskać możliwie pełny obraz wizerunku regionu jeździeckiego w oczach badanych turystów jeździeckich.

Do innych walorów ocenianej rozprawy doktorskiej należy zaliczyć:

- raczej dobrą znajomość obszaru badanego;

- bardzo dobrą znajomość zagadnień związanych z turystyką sportową i jeździecką, czemu dano wyraz w podrozdziale 1.5.1, który analizuje związki turystyki jeździeckiej z turystyką sportową właśnie.

IV. Uwagi szczegółowe

Opiniowana praca doktorska mgr Marty Kamel, jak każda praca naukowa, zawiera elementy, które wywołują uwagi o charakterze krytycznym i dyskusyjnym, odnoszące się do poszczególnych kwestii merytorycznych i formalnych, czemu dano wyraz poniżej prezentując je z podziałem na poszczególne części dysertacji.

Wprowadzenie

- Str. 8 - stwierdzenie: ...”prawie nie ma podstawowej wiedzy o stanie jeździectwa.” Wydaje się być użyte nieco na wyrost, co zdaje się potwierdzać późniejszy przegląd literatury przedstawiony przez Autorkę.

- Str. 10 - Autorka definiuje problem badawczy, zawierając go w pytaniu: „Jaki wizerunek wielkopolskiego regionu jeździeckiego funkcjonuje w świadomości jego głównych aktorów, tj. turystów jeździeckich?” – tak wyrażony problem zawęża jego zakres w stosunku do tego, co wyraża tytuł dysertacji, który sugeruje także rolę innych graczy, jak organizatorzy turystyki, zarządzający potencjałem jeździeckim w regionie, odpowiedzialni za wizerunek/promocję regionu i wybranych form turystyki itp... Może warto byłoby rozważyć doprecyzowanie samego tytułu pracy?

- Str. 11 wers 27 - wskazano na atrybuty regionu jeździeckiego wymieniając takie elementy jak jego wielkość, strukturę osadniczą, liczbę imprez jeździeckich, liczbę ośrodków, czy też szlaków. Jeżeli już pojawia się wielkość i struktura osadnicza, to rodzi się pytanie dlaczego pominięto walory turystyczne, stanowiące równie istotny jeżeli nie istotniejszy atrybut atrakcyjności turystycznej regionu niż struktura osadnicza...

- Str. 12 - Autorka definiuje cele szczegółowe, które będą pomocne dla osiągnięcia celu głównego. Warto zapytać, czy nie przydała by się także szersza analiza – choćby walorów turystycznych regionu, które towarzyszą każdej aktywności turystycznej, także jeździectwu, i mają wpływ na ogólny wizerunek turystyczny regionu...

- W ostatnim akapicie na tej samej stronie przedstawiono sześć pytań badawczych, z których wyprowadzono sześć hipotez. Warto zapytać dlaczego zadano akurat te, a nie inne pytania. Można by przecież zapytać choćby o status materialny, tradycje jeździeckie w rodzinie itp... - nie przedstawiono uzasadnienia, dla takiego wyboru. Jakkolwiek wydaje się on oczywisty, to należałoby to zrobić, choćby w skrócie. Intrygujące jest zwłaszcza pytanie nr 6 i związana z nim szósta hipoteza. Dlaczego właściwie posiadanie własnego konia miałyby mieć wpływ na postrzeganie i wizerunek regionu? Warto uzasadnić ten wybór.

Rozdział pierwszy

- Str. 19 w. 7 - Autorka wspomina o przyjętej definicji turystyki jeździeckiej, choć do tej pory jej nie zacytowano, stąd może u czytelnika pojawić się wątpliwość o jaką definicję chodzi?

- Str. 20, tab. 1 – w pierwszej kolumnie pojawia się parametr : „Pojęcia stosowane zamiennie” – nie wydaje się być najszcześliwiej dobranym parametrem... przy okazji tabeli rodzi się kolejna wątpliwość: skoro obie formy turystyki i jeździecka i konna mogą mieć formę czynną lub bierną (vide str. 19) to dlaczego w tabeli zaznacza się tylko bierną wersję?

- Str. 21, tab. 2 - druga z definicji w zasadzie nie jest definicją turystyki jeździeckiej, a raczej jedną z cech tejże.

- Str. 23 – „przyjęta definicja” o której jest mowa na str. 19 to najwyraźniej propozycja autorska, o czym dowiadujemy się dopiero na stronie 23. Może warto byłoby przemyśleć zmianę układu tego rozdziału – najpierw zaprezentować wizję innych autorów z kraju i zagranicy, a potem, jako rodzaj podsumowania – przedstawić własną propozycję.

- Str. 31 - rycina przedstawia model turystyki jeździeckiej. W modelu pojawiają się nieobecne wcześniej walory krajoznawcze, brak zaś, wspomnianych uprzednio, walorów krajobrazowych. Zapewne jest to błąd techniczny, jeżeli jednak nie, to tę zmianę należałoby wyjaśnić.

- Str. 50 – pojawia się podrozdział 1.5” Turystyka jeździecka vs inne formy turystyki – wzajemne relacje”. Przedstawienie turystyki jeździeckiej w szerszym kontekście jest dobrym pomysłem. Jednak zdecydowanie brakuje uzasadnienia doboru takich a nie innych form turystyki, z którymi turystyka jeździecka, zdaniem Autorki, wchodzi w relacje. Równie dobrze

można by zbadać relacje z turystyką biznesową, zdrowotną, przyrodniczą czy ekoturystyką, żeby wymienić tylko niektóre z możliwych opcji. Podobne w charakterze, arbitralne zestawienie pojawia się na str. 85, w. 10 -11.

- Str. 51 w. 16 – jest mowa o turystyce sportowej, jako przedmiocie „...zainteresowania wielu autorów zagranicznych” – wydaje się, że należałoby w tym miejscu wskazać co najmniej kilku z nich na poparcie tej skądinąd prawdziwej tezy.

- Str. 71 – pojawia się stwierdzenie, jakoby turystyka kulturowa jako pojęcie pojawiło się w polskiej literaturze dopiero w 2008 roku. Jest to stwierdzenie raczej dalekie od prawdy. Przeczą temu liczne publikacje związane z funkcjonowaniem walorów kulturowych w turystyce, o czym badacze rozprawiali już kilka dekad temu. Wspominany przez Autorkę prof. Kowalczyk w tym kluczowym jej zdaniem 2008 roku pisze już o „nowej turystyce kulturowej”, stąd wniosek, że klasyczna forma musiała być obecna w literaturze już wcześniej. Świadczą o tym choćby pozycje Małek (2001), wcześniej przywoływanego Kowalczyka (2001), Przecławskiego (1993), Kosińskiego (2004), czy choćby autora niniejszej recenzji, który turystyką kulturową w środowisku wiejskim zajmuje się o wiele dłużej niż ostatnie 13 lat...

- Str. 75 - 85 - W tej części zaprezentowano potencjał kulturowy w kontekście jeździeckim Wielkopolski. Rodzi się jednak wątpliwość, czy to najlepsze miejsce? Wydaje się, że raczej powinno to zostać szczegółowo przedstawione przy okazji prezentacji potencjału turystycznego regionu (dobrym miejscem jest choćby rozdział 2.3 poświęcony charakterystyce Wielkopolskiego regionu jeździeckiego). W tym miejscu można było podać inne przykłady z Europy, świata, regionów, które są znane w kontekście kulturowym na całym świecie i równocześnie stanowią doskonały przykład powiązania obu form turystyki.

Rozdział drugi

Warto rozważyć doprecyzowanie brzmienia tytułu przez dodanie słowa „wybranych” regionów Polski, jako że w tej części analizuje się jedynie cztery z nich.

- Str. 99 – zaproponowano autorską definicję regionu jeździeckiego. Może warto byłoby rozważyć niewielką jej modyfikację: warto dodać słowo „turystycznych” przy „walorach krajoznawczych”, lub wręcz zastąpić określenie „walorach krajoznawczych” określeniem „walorach turystycznych” jako pojęcia obejmującego wszelkie dominanty krajobrazowe i krajoznawcze o potencjalnym charakterze turystycznym.

- Str. 100 – dlaczego zawody konne określono mianem walorów współczesnych? Warto doprecyzować tę kategorię.

- Str. 112 – Uwarunkowania przyrodnicze wielkopolskiego regionu jeździeckiego - informacja zawarta tutaj wydaje się być zbyt skrótowa. Warto byłoby szerzej zaprezentować walory krajoznawcze przyrodnicze nie zastępując tego wieloma, skądinąd atrakcyjnymi zdjęciami. W przypadku zasobów wypoczynkowych (str. 120) rodzi się pytanie, dlaczego nie przedstawiono uwarunkowań klimatycznych w regionie, uwarunkowań, które mają wpływ na rozwój i funkcjonowanie wielu w tym i tej formy turystyki.

- Str. 123 – rozdział 2.3.4. „Swoistość wielkopolskiego regionu jeździeckiego” już w brzmieniu samego tytułu jest nieprecyzyjny. Rodzi się pytanie o zakres znaczeniowy słowa „swoistość”. Co tak naprawdę kryje się, zdaniem Autorki, pod tym pojęciem? Warto byłoby to określić. Czy chodzi o wybrane walory? produkty turystyczne? Jest to mocno nieprecyzyjne, nie wiadomo więc, czy został prawidłowo opracowany...

- Str. 127 – w tym rozdziale scharakteryzowano wybrane regiony jeździeckie Polski, jednak warto byłoby uzasadnić ten wybór, wskazać obiektywne przesłanki za nim stojące. Przy prezentacji regionów dobrze byłoby zachować schemat użyty przy prezentacji regionu wielkopolskiego, tak by porównanie było możliwie pełne.

Rozdział czwarty

- Str. 188 – 197 – warto rozważyć przeniesienie tabeli nr 7 do załącznika. Tym bardziej, że jest to niemalże proste zestawienie danych teleadresowych, gdzie są takie informacje jak: miejscowość, telefon, e-mail i strona www. Podobnie można postąpić w przypadku kolejnych dwóch tabel pozostawiając jedynie analizę zawartych w tabelach danych.

- Str. 207 i 213 – wkradł się błąd. Szlak konny w Dolinie Baryczy przedstawiany w rozprawie jako szlak konny Wielkopolski (str. 206, tab. 10) jest szlakiem, który w niemałej swojej części leży w województwie dolnośląskim, co wynika z mapy znajdującej się na stronie 213 i spisu miejscowości w tabeli 10 (str. 207).

- Str. 236 – 237 – sformułowano sześć pytań badawczych i w związku z tym raz jeszcze rodzi się pytanie: dlaczego zdecydowano się na postawienie akurat tych sześciu, a nie innych? Warto byłoby to wyjaśnić, tak by nie było wątpliwości co do zasadności wyboru.

- Str. 240 - 241 – przedstawiono próbę badawczą i kryterium doboru. Autorka prowadziła badania tylko w raz w trakcie trwania Cavaliady i całość badań opiera się na analizie 539 ankiet. To rodzi kolejne pytania:

- czy liczba 539 ankiet poddanych analizie, jest wystarczająca, by wyciągnąć wnioski o charakterze ogólnym zawartym w dysertacji?

- dlaczego zdecydowano się przeprowadzić ankietę tylko wśród uczestników zawodów – konkretnie jednego wydarzenia, a zrezygnowano z przeprowadzenia badań w innych miejscach, gdzie turystykę jeździecką praktykuje się na inny sposób? Decyzję, która legła u podstaw takiego ograniczenia przestrzennego i czasowego badań ankietowych należałoby wyczerpująco uzasadnić;

- wskazano miejsce przeprowadzenia ankiety – zawody w Poznaniu. Jednak rodzi się wątpliwość na jakiej podstawie Autorka uzyskała pewność, że uczestnicy tej imprezy mają wystarczający ogląd i znajomość regionu wielkopolskiego, tak by uznać ich odpowiedzi za miarodajne? Należałoby to wyjaśnić...

– wprawdzie wydarzenia gromadzą znaczącą liczbę uczestników to skąd mamy pewność, że badana grupa reprezentuje wszystkie typy turystów jeździeckich praktykujących wszystkie formy tej turystyki, badane w ramach ankiet?

- Str. 242 – w tabeli 15 przedstawiono strukturę badanych ze względu na płeć. W konsekwencji analizy danych pojawia się pytanie: czy jest normą wśród turystów praktykujących turystykę jeździecką taka nadreprezentatywność płci pięknej? Czy tę formę turystyki praktykują przeważnie panie? A jeżeli tak nie jest, to może to budzić obawy, że wynik badań – postrzeganie wizerunku – może być zaburzony. Czy literatura przedmiotu wskazuje też na ten fakt, że jest to mocno sfeminizowana forma turystyki?

- Str. 247 – w rozdziale poświęconym analizie odpowiedzi na pytania dotyczące czynników wizerunkowych w punkcie trzecim jest mowa o wskazaniu cech charakterystycznych dla wielkopolskiego regionu jeździeckiego, z którymi respondenci go identyfikują (utożsamiają), spośród wymienionych jedenastu – nie wskazano jednak tutaj jakie to czynniki i dlaczego wybrano akurat te? Warto byłoby przedstawić i uzasadnić wybór. Podobnie jest w przypadku zestawu motywów podejmowania aktywności jeździeckiej przez badanych, czy zestaw atrybutów WRJ. Nie wiadomo, czy jest to zestaw autorski, czy jest efektem na przykład analizy literaturowej (str. 252, tab. 30, str. 254, tab. 31).

- Str. 248 – w wersji 5 Autorka wskazuje na fakt, że „Prawie wszyscy badani (91,09%) wybierali udział w zawodach (jako widz)...” ten wniosek w sumie nie dziwi, skoro badania były prowadzone wśród uczestników Cavaliady... Obok przedstawienia samych wyników warto byłoby w analizie zadać pytanie dlaczego odpowiedzi są takie, a nie inne? Generalnie warto byłoby pogłębić analizy przedstawione we wszystkich tabelach rozdziału 4.2.4.

- Str. 265 – w pierwszym akapicie jest mowa o tym, że wydarzenia jeździeckie są postrzegane przez respondentów jako istotny element produktu turystycznego regionu. Czy jednak taki wynik nie jest przypadkiem spowodowany tym, że badano w zasadzie jedynie uczestników właśnie wydarzenia?...

- Str. 296 – w pierwszym akapicie stwierdzono, że „Atrakcyjność zawodów jeździeckich (...) daje Wielkopolsce bardzo wysoką pozycję wśród pozostałych regionów Polski...” może być stwierdzeniem nieco na wyrost. Przecież porównanie dotyczyło jedynie czterech regionów. A jeżeli uwzględnić zasadę wydzielenia regionów jeździeckich zaprezentowaną przez Autorkę, to regionów w kraju mamy 16, więc atrakcyjności większości z nich po prostu nie poznaliśmy.

- Str. 301 - wersy 4 – 6 – jednym z wniosków jest stwierdzenie, że mieszkańcy regionu częściej utożsamiają Wielkopolskę z jeździectwem niż mieszkańcy spoza niej. Może też świadczyć to o regionalnym zasięgu atrakcyjności regionu. Warto byłoby zwrócić na to uwagę we wnioskach.

- Str. 319 – Autorka stawia pytanie nr 4: Czy wiek turystów jeździeckich wpływa na ich wizerunek wielkopolskiego regionu jeździeckiego? I w związku z tym rodzi się kolejne pytanie: dlaczego zdecydowano się na podział badanych akurat na dwie grupy wiekowe (czemu nie na przykład na trzy, uwzględniając choćby poziom aktywności zawodowej: wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny?). Skąd idea, żeby cezurą był akurat wiek 25 lat i skąd pewność, że jest do podziału zasadny? Być może wynika to z literatury bądź badań prowadzonych wcześniej, ale należałoby to jednak wyjaśnić i uzasadnić.

- Str. 334 – kolejne pytanie podobne w charakterze: pytanie o długość stażu – dlaczego cezurą doświadczenia w tym względzie jest okres 10 lat, a nie na przykład 5? Należałoby to uzasadnić, nawet jeżeli odpowiedź wydaje się oczywista.

- Str. 364 – w pierwszym akapicie jako jeden z wniosków wskazano, że osoby nie posiadające konia wyżej pozycjonują Lubelszczyznę. Warto byłoby podjąć próbę odpowiedzi na pytanie dlaczego tak jest? Bo może dlatego, że osoby nie posiadające własnego konia przemieszczają

się po prostu łatwiej, są elastyczniejsze i odleglejsze destynacje są dla nich bardziej dostępne? Tymczasem właściciele konia, skoro już go posiadają, to chcą z niego korzystać i korzystają w regionie bliższym lub u siebie, tak by uniknąć kłopotów związanych z transportem własnego konia, co nastęrcza dodatkowe kłopoty logistyczne...

- Str. 368 - Może warto byłoby część zakończenia poświęcić na analizę tego, co należałoby zmienić, by poprawić wizerunek? Na przykład w kwestii szlaków, które osiągają bardzo przeciętne wyniki...

- Str. 370 – wersy 19 – 20 – pada stwierdzenie, że wizerunek regionu wielkopolskiego jest wizerunkiem prostym – opartym na jednym, najważniejszym aspekcie funkcjonowania regionu, czyli zawodach jeździeckich. Ale czy nie jest tak dlatego, że badania prowadzono jedynie wśród uczestników wydarzenia właśnie?

Na koniec wśród uwag należy wskazać na błędy techniczne, związane z niepełnym cytowaniem lub jego brakiem, brakiem wskazania źródła danych, czy brak odnośnika w tekście do fotografii załączonych w pracy, które pojawiają się w kilkunastu miejscach dysertacji.

V. Wnioski końcowe

Opiniowana praca mgr Marty Kamel pt. *Turystyka jeździecka w Wielkopolsce, teoretyczno-empiryczna analiza wizerunku regionu jeździeckiego* stanowi ważny wkład Autorki do badań związanych z tematyką nauk o kulturze fizycznej. Pomimo uwag krytycznych o charakterze raczej szczegółowym i pewnych niedociągnięć natury technicznej uważam, że warsztat badawczy został opanowany w stopniu pozwalającym na samodzielne prowadzenie pracy naukowej. Można zatem stwierdzić, że opiniowana praca spełnia ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim, dlatego wnioskuję o nadanie mgr Marcie Kamel stopnia doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej i dopuszczenie do publicznej obrony

Wrocław, 16 czerwca 2021 r.

prof. AWF dr hab. Krzysztof Widawski\